

א. ויקרא כה:ו

וְהִזְתָּה שֶׁבֶת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֶכְלָהָ לָּהּ וּלְעִבְדָּהּ וּלְאַמְתָּהּ וּלְשִׁכְיָרָהּ וּלְתוֹשֶׁבֶת הַגְּרָיִם עִמָּךְ:

א: גדל מן הקרקע

ב. שבת צ ע"א

[משנה: המוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה, תבלין כדי לתבל ביצה קלה, ומצטרפין זה עם זה... מי רגלים נתר ובורית קמוליא ואשלג כדי לכבס בגד קטן פי סבכה...]

"מי רגלים" – תנא: מי רגלים עד בן ארבעים יום. "נתר" – תנא: נתר אלכסנדרית ולא נתר אנפטרין. "בורית" – אמר רב יהודה, זה חול. והתניא "הבורית והחול!" אלא מאי בורית? כבריתא [רש"י: גפרית]. מיתבי: "הוסיפו עליהן החלביצין והלעינון והבורית והאהל," ואי סלקא דעתך כבריתא, כבריתא מי איתא בשביעית? והתניא, "זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית, ושאיין לו עיקר איין לו שביעית!" אלא מאי בורית? אהלא...

ג. בית הבחירה (מאירי) מסכת עבודה זרה דף יד עמוד ב

[א] לענין שביעית, כל אילנות שיש להם עיקר – ר"ל פרי – יש ללובי אותו אילן ולעלים שלו שביעית לענין ביעור, כגון רוב אילנות. וכל שאין לו פרי אלא עליו ולולבין, כגון האלה, אין ללוביהן ולעלין שלהם ביעור. ואין זה כלל אצל הכל כמו שיתבאר במקומו.

[ב] וי"מ יש לו עקר **שרש** המתקיים בארץ אף בימות הגשמים, כגון אילנות, ולא בדלועין וקשואים וצנונות ולפת ודומיהם משאר מינים, חוץ ממיני התבואות והקטניות...

[ג] וי"מ כל שיש לו עיקר כל **דבר שהפרי גדל מן השרש** כגון רוב פירות או כלם שיש להם עיקר ומקום באילן שגדלין ממנו, **ולהוציא כמהין ופטירות וכשות** שאין להם שורש שגדלים ממנו...

ד. דרך אמונה – ביאור ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה ג

הריטב"א וח"י הר"ן בשבת פירשו פ"י אחר בברייתא זו, דמיירי לענין ביעור, והביאו ראי' מתוספתא דשביעית ע"ש. ואף שבעיקר הדין לא חלקו על רש"י ותוס', אדרבה הריטב"א הקשה שם דמילתא דפשיטא היא (לענין גפרית) אם אין לו עיקר אין לו שביעית ע"ש, עכ"פ אין לנו ראי' מסוגיא זו לענין כו"פ.

ומ"מ מסתבר שכמו שפטורין ממעשר כמ"ש בשבת ס"ח א' וכו' רבנו בפ"ב ממתנ"ע ה"ב מפני שאין גידוליהן מן הארץ (ועי' ירו' פ"א ממעשרות ה"א והארכנו בזה שם) ה"נ אין שייך בו קדו"ש ושם הארכנו הרבה בזה...

ה. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה א

כל שתוציא הארץ בשנה שביעית, בין מן הזרע שנפל בה מקודם שביעית, בין מן העיקרים שנקצרו מקודם וחזרו ועשו ושניהם נקראו ספיה, בין מן העשבים והירקות שעלו מאיליהן ואין להן זרע הכל מותר לאכלו מן התורה...

ו. דרך אמונה – ביאור ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה א

וראיתי בס' הברית ח"א מאמר י"ג פ"ג בשם הטבעיים שאין שום דבר צומח מעצמו בלי זרע, רק הוא זרע דק מאד שאין מושג לחוש הראות והרוח מביאו ממקום אחר ונקלט בארץ ע"ש. ואין זה סתירה לד' רבנו דדבר שאין נראה לחוש העין ואין נרגש נקרא שאין לו זרע וגם בכמהין ופטירות שאמרו בגמ' דמאורא רבו ולא מארעא אומרים הטבעיים בימינו שיש להן חוטיין דקין מאד באדמה שנשרשין בהן ואין זה סותר לדברי חז"ל דכיון שאינו ניכר זה נקרא לענין הלכה שאין צומח באדמה כלל שאין התורה מתחשבת במה שאין רואין בגלוי ומצינו שאמרו בגמ' דכינה אין פרה ורבה וגם יש מינים שמתהוין מן העיפוש בלי זכר ונקבה כמ"ש חז"ל ועי' בס' הברית מאמר י"ד פ"ח שהביא בשם ס' ראשית למודים שכ' שגם הם נולדים מהביצים אשר הניחו אמותם בתוך האויר וזה יפול על הארץ ומזה נתהוין הברואים האלו ואין דבר שאין נולד ע"י זכר ונקבה ובס' הברית הרבה להשיב ע"ז מחז"ל ע"ש ואין הקושיות מחז"ל מוכרחות כי כל מה שאין ניכר לעינינו אין התורה מתחשבת בזה וכו"ל וזה נקרא שנברא מדבר שאין פרה ורבה וכבר רצה בעל ס' הברית לאסור לשתות חומץ כי הוא מלא תולעים קטנים הנראים ע"י זכוכית מגדלת וכבר השיב עליו בעל חכמת אדם בבינת אדם ס' ל"ח דהא כתיב כנזיר חומץ יין לא ישתה מכלל דכו"ע שרי וע"כ דכל דבר שאין נראה לעינים לא אסרה תורה ואין זה נקרא תולעים תדע דהטבעיים אומרים שכל האויר מלא תולעים קטנים וא"כ אסור לשאוף אויר וגם בס"ת אם יש נגיעה או נפסק שאין נראין אלא בזכוכית מגדלת אין פוסל וכן באתרוג ובכל דבר שהתורה לא ניתנה אלא לחוש העין הרגיל וזה פשוט:

ז. דבש <http://www.daat.ac.il/daat/shmita/horaa/hemda12-13.pdf>

- כוורת – אין לה שורש
- דבש עצמו –

- כבר נאכל
- נפרד קודם חנטה
- אולי הדבורים ג"כ מביאים מחו"ל, וזו"ג
- הדבורים מוסיפים חומרים אחרים
- נשתנה מטבעו

ב: הנאתו וביעורו שוין

ה. <https://www.newenglandflaxandlinen.org/resources/faq/>

Turning flax into linen is a complicated and lengthy process. Traditionally, the plant is pulled up by the roots and then dried. The seeds are then removed (a process known as *rippling*). The dry flax straw is then *retted* to separate the fibers from the woody parts of the plant stalk. Water retting involves submerging the flax in water for a number of days, and allowing bacteria to consume the pectins that bind the layers of the stalk together. Water retting can take between 4 days to two weeks depending on temperature, and results in a light-colored fiber. Dew retting or ground retting involves spreading out the dried straw on a grassy lawn or field for several weeks, and allowing fungi to consume the pectins. Dew retting takes longer than water retting, and results in a silver or gray colored fiber...

ט. דר. משה רענן, <https://daf-yomi.com/DYItemDetails.aspx?itemId=34916>

נקודה שאינה ברורה לי קשורה לדברי רש"י המפרש שאיסור שריית הפשתן בפירות שביעית מתייחס לייך. לענ"ד השימוש בייך למטרה זו לא רק שאיננו כלכלי (ואולי אסור משום "בל תשחית") אלא גם איננו יעיל משום שכהל מונע או לפחות מעכב את תהליך הריקבון. ניתן אולי להציע שהיה מקובל להוסיף למי המשרה מעט פירות מתוקים שהסוכר בתוכם האיץ את פעילות חיידקי הריקבון.

י. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מ.-:

טעמא [דאין בו שביעית הוא משום] דלולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא, הא דשביעית קדוש? אמאי?? עצים בעלמא הוא, ועצים אין בהן משום קדושת שביעית, דתניא, "עלי קנים ועלי גפנים שגבבן לחובה על פני השדה, לקטן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית, לקטן לעצים אין בהן משום קדושת שביעית!" שאני התם דאמר קרא "לכם לאכלה" - לכם דומיא דלאכלה, מי שהנאתו וביעורו שוה, יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן. והאיכא עצים דמשחן דהנאתן וביעורן שוה! אמר רבא: סתם עצים (ו)להסקה הן עומדין. ועצים להסקה תנאי היא, דתניא: "אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה. רבי יוסי אומר: מוסרין."

- מאי טעמא דתנא קמא? דאמר קרא "לאכלה" - ולא למשרה, ולא לכבוסה.
 - מאי טעמא דרבי יוסי? אמר קרא "לכם" - לכם לכל צרכיכם, ואפילו למשרה ולכבוסה.
- ותנא קמא הא כתיב "לכם" "הוא "לכם" דומיא ד"לאכלה" - מי שהנאתו וביעורו שוה, יצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן. ורבי יוסי הא כתיב "לאכלה"? ההוא מיבעי ליה "לאכלה" ולא למלוגמא. כדתניא: "לאכלה" ולא למלוגמא. אתה אומר 'לאכלה' ולא למלוגמא, או אינו אלא ולא לכבוסה? כשהוא אומר 'לכם' הרי לכבוסה אמור, הא מה אני מקיים 'לאכלה'? 'לאכלה' ולא למלוגמא. מה ראית לרבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא? מרבה אני את הכבוסה ששוה בכל אדם, ומוציא את המלוגמא - שאינה שוה לכל אדם."

יא. רש"י מסכת סוכה דף מ עמוד א

שאני התם - גבי עצי הסקה להכי לא נוהגין בהן שביעית, דאמר קרא "והיתה שבת וגו'" ומשמע "לכם" - לכל צרכיכם, וכתוב "לאכלה" - למימרא דאין מותר ליהנות מפירות שביעית אלא הנאה הדומה לאכילה. שהנאתו וביעורו שוה - כלומר, שהנאתו וביעורו שמתבער מן העולם באין כאחד, כגון סיכה ושתייה והדלקת הנר, ומהך דרשה נמי ילפינן שאין שביעית נוהג אלא בפרי העומד להנאות הללו, דהכי נמי מידרש קרא: והיתה שבת הארץ נוהגת במה שלכם לאכלה, שהנאתו דומה לאכילה.

יב. משנה ראשונה, שביעית ז:

וממין הצובעין - בגמ' מייתי להו דדומיא דאכילה נינהו, שהנאתן בשעת ביעורו, כמ"ש תויו"ט. ונראה הא דהנאתן אחר ביעורן קיל טפי, כדאמרי' בעלמא [ביצה ד: דמיקלא קלי איסורא קיל טפי, דבשעת הנאה אין האיסור בעולם, וכ"מ בתוס' דב"ק. אבל אם הנאתן קודם ביעורן, כ"ש דנוהג בהן שביעית.... אבל אסור ליתנן לדבר שהנאתן אחר ביעורן, כמו משרה וכבוסה... והטעם כיון שאין הנאה בשעת הביעור הוי כמפסיד.

יג. דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה י (סד)

"ומכבסין בהן." אבל אסור להסיק בהן לדעת רבנו, וכן אסור להפסידו ולעשות בו סחורה. ולא דמי לעצי הסקה שאין קדו"ש חלה עליהן כלל, דהתם אין הנאתן וביעורן שוה שאין ההסקה אלא הכשר ההנאה וההנאה באה אחר שהוסקו ונשרפו. אבל כביסה מתבער דרך הנאתו אלא שלא נגמרה עדיין הנאתה עד שתגמר השריה והכביסה ודעת רש"י דג"ז נקרא אין הנאתו וביעורו שוה וכנ"ל:

יד. בבא קמא קא:-קב.

רבא רמי: תנן "ממין הצובעין - ספיחי סטים וקוצה - יש להן שביעית ולדמיהן שביעית, יש להן ביעור ולדמיהן ביעור, " אלמא עצים יש בהן משום קדושת שביעית, ורמינהי "עלי קנים ועלי גפנים שגיבבן בחבא על פני השדה, לקטן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית, לעצים אין בהן משום קדושת שביעית!"

ומשני: אמר קרא 'לאכלה' - במי שהנאתו וביעורו שוין, יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן. והא איכא עצים דמשחן דהנאתן וביעורן שוין! אמר רבא סתם עצים להסקה הן עומדין...

טו. רש"י מסכת סוכה דף מ עמוד א

ולא לכבוסה - לכבוס בגדים ביין של שביעית, משרה וכבוסה הנאתן אחר ביעורן, שמשעה ששורה הבגדים או הפשתן ביין שעה אחת נתבער ואבד לו, והנאתו אינה עד שילבש הבגדים.

טז. תוספות מסכת סוכה דף מ עמוד א

יצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן - שמשעת ששרה הפשתן או הבגדים ביין שעה אחת נתבער ואבד והנאתו אינה עד שילבש אותן בגדים כך פי' בקונט'. ותימה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קא: ושם) קא חשיב מין הצבועין הנאתן וביעורן שוה, ומהאי טעמא הוה ליה לאחשובי הנאתו אחר ביעורו שביעור בשעת צביעה ולבישה אחר כך!

ולמאי דבעי למימר' התם יש שבה סמנין על גבי הצמר ניהא דאין זה שייך גבי משרה וכבוסה. ובקונטרס פירש שם דמיני צבעים בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע בבגד נמצא הנאתו וביעורו שוה, אבל משרה וכבוסה משעה שמטילין פשתן או בגד ביין נתקלקל ונבער והנאתו אינה עד שלשה ימים או ארבעה שיהא הפשתן שרוי.

יז. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה י

מיני כבוסים כגון בורית ואהל קדושת שביעית חלה עליהן ומכבסין בהן שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם" - לכל צרכיכם. אבל אין מכבסין בפירות שביעית ואין עושין מהם מלוגמא, שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא להקיא ולא למשרה ולא לכביסה.

יח. רדב"ז הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה י

אבל אין מכבסין בפירות שביעית וכו'. בת"כ פרשת בהר סיני ולא לעשות ממנה זלחין ולא לעשות ממנו מלוגמא ולא אספלנית ולא לעשות ממנה אפיקטויוזין ובתוספתא "ולא למשרה ולא לכביסה"...

יט. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ז:א

מיני כביסות מהו שיהא עליהן קדושת שביעית? נשמענא מן הדא: "היירענין והבורית והאוהל יש להן קדושת שביעית."

כ. כסף משנה הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה י

וסובר רבינו דע"כ לא אפליגו אלא בפירות, וכדדייק לישנא דברייתא ולישנא דקרא ד"לאכלה". אבל במיני כבוסים שאינם פירות אף לרבנן מכבסים בהם.

כא. ר"י קורקוס הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה י

ויש לדקדק בזה שהרי שם פ' לולב הגזול הקשו לרבנן דממעטי משרה וכביסה הא כתיב לכם דמשמע לכל צרכיכם ותרצו לכם דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה יצאו משרה וכביסה שהנאתן אחר ביעורן ופירשו שם שמשעה ששורה הפשתן או הבגדים ביין שעה אחת נתקלקל והנאתו אינה עד שעת לבישה וא"כ איך אמרו בירושלמי שכתבתי שמיני כבוסים יש בהם קדושת שביעית, והרי הנאתן אחר ביעורן הן!

ובזה יש לומר שלא הצריכו חכמים הנאתו וביעורו שוה אלא בפירות דשייך לאכלה, ובהא כי מרבינן לכם דומיא דלאכלה הוא, אבל במיני כבוסים לא בעינן הנאתן וביעורן שוה כיון דלא קיימי אלא לכביסה, אלא שעדיין קשה שלא היה לו לרבנן ללמוד זה מלכם כיון דלכם גבי לאכלה כתיב, ודרשינן ליה בגמרא דומיא דלאכלה!

לכן נראה שדעת רבינו לפרש שהנאתו אינה הלבישה דוקא אלא הלבון והשרייה ויין משעה שהשליכו הפשתים או הבגדים מתקלקל והנאתו [אינה] אלא עד ג' או ד' ימים שיהיה שרוי, או עד שיהיו הבגדים מכבוסים, ומעתה בורית ואהל הנאתן וביעורן שוה כי בעת שמתבער הבורית האהל והבגד מתכבס והוי דומיא דלאכלה והיינו דמין הצבועין קרינן להו בהגוזל קמא הנאתן וביעורן שוה כי בשעת רתיחת היורה כלה השרש וקולט הצבע וכן פרש"י ז"ל שם בהגוזל והוא הפירוש שהסכימו עליו בתוס' ז"ל והוא דעת רבינו.

כב. ר' יחיאל מיכל אפשטיין, ערה"ש העתיד, שמיטה כד:כא

לפי הש"ס שלנו גם קדושת שביעית אינו חל על דבר שאין הנאתו וביעורו שוה, כדמוכח שם, ולכן מותר לכבס בהם. אמנם הירושלמי לא ס"ל הך דהנאתו וביעורו שוה, ושם בירושלמי דריש "לכם" דבר השוה לכולכם ע"ש. ולפ"ז כיבוס וודאי דבר השוה לכולכם דזהו חיי

נפש, כדאמרינן בנדרים (פא.). ולהירושלמי גם שביעית חלה עליהן, ולהירושלמי גם בפירות מותר לכבס, אלא שבזה פסק כש"ס דילן דאסור.

ולפ"ז הגירסא העיקרית בהרמב"ם דאין קדושת שביעית חלה עליהן וזהו לפי ש"ס דילן, וזה שכתב ההיתר משום "לכם לכל צרכיכם" זהו לפי הירושלמי שקדושת שביעית חלה עליהן. ושני הגירסאות קיימים, וכאומר דלהש"ס אין קדושת שביעית חלה עליהן, ולהירושלמי שחלה עליהן קדושה

הותר מ"לכם לכל צרכיכם" בדבר השוה לכל נפש. וזה ברור לדינא:

כג. רב יצחק אייזיק הרצוג, פסקים וכתבים ג:סו

בענין הנאתו וביעורו שווה. הנה צא ובדוק בספר יד החזקה ולא תמצא שרבינו הגדול ז"ל יזכיר כלל זה אפילו ברמז קל. הלא דבר הוא! ולדעתי הדלה זה מספיק להוכיח שהוא ז"ל אינו סובר כלל זה, ודומני שכל מי שיגע הרבה על כל היד החזקה אשר עשה רבינו משה לעיני כל חכמי ישראל יודה לי.

ואם תאמר מה ראה רבינו לנוד מכלל הנמצא מפורש בתלמוד? אומר אני שכבר ידוע שבהלכות ארץ ישראל מצוי שהוא ז"ל מעדיף את התלמוד הירושלמי, לפי שבארץ ישראל היו החכמים מארי דעובדין באותן ההלכות.

ואם תאמר היכן מצינו שהירושלמי רוח אחרת עמו בדבר זה? הנה מצאנוה בשביעית (ח:ה) שהובאה המחלוקת בצורה אחרת, היינו שרבי יוסי חולק על רבנן לענין כביסה בפירות שביעית [מחוץ למיני הכובסים שבהם הכל מודים (ירושלמי שביעית ז:א)] אבל לא במשרה, שבזה הוא מודה, יעוין שם.

כד. רש"י מסכת סוכה דף מ עמוד א

יצאו עצי הסקה שהנאתן אחר ביעורן - משנעשו גחלים אופין בהן. אבל לולב עיקר הנאתו לכבד את הבית, והוא שעת ביעורו וקלקולו, ודמי להנאת אכילה, ועלי קנים וגפנים קיימי להכי ולהכי, הלכך בתר מחשבה אזלי.

כה. דרך אמונה - ביאור ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ה:כב

וכן מוכח ברש"י ותוס' ב"ק ק"א ב' שרש"י כ' שם אבל מיני צבעים בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע נמצא הנאתן וביעורן שוה ואם נימא דגם הנאתו קודם ביעורו מהני למיחל עלי' קדו"ש למה הוצרך לכך...

כו. המאור הקטן מסכת סוכה דף יט עמוד ב

בא רב כהנא להוסיף ולומר דאפי' עצים דהסקה עצמן שהנאתן אחר ביעורן איכא תנא דאמר יש בהם משום קדושת שביעית, והיינו דר' יוסי דאמר "לכם לכל צרכיכם" שכשם שמוסרין דמי פירות שביעית למשרה ולכביסה ואף על פי שהנאתן אחר ביעורן, כך קדושת שביעית חלה בכל דבר הנאה השוה לכל אדם, אף על פי שהנאתו אחר ביעורו, וכל שכן כמה שהנאתו וביעורו שוה כגון עצים דמשחן שמתחמם כנגדן... וכ"ש במי שנהנה בו קודם שיתבער כגון לולב העשוי לכבד בו את הבית, בין שהנאתו וביעורו שוה בין שביעורו אחר הנאתו אצ"ל שיש בו קדושת שביעית לר' יוסי...

כז. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ז:א

בשמים מהו שיהא עליהן קדושת שביעית?...?